

แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านห้วย

ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

**The Guidelines of Development on Cultural Tourism
in Banwan Community of Namkam Sub-district
in Mueang District of Sisaket Province**

กนกกาญจน์ บุญทรง

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Kanokkarn Boonsong

Sisaket Rajabhat University, Thailand

E-mail: tai4604@gmail.com

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความสำคัญ เนื่องจากทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้าใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวบ้านห้วย 2) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการพัฒนาการท่องเที่ยว และ 3) กำหนดแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน จำนวน 24 คน โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยมีเครื่องมือวิจัย คือ รายการตรวจสอบชุมชนศึกษา รายการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว และการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อมด้วย SWOT Analysis และวิเคราะห์กลยุทธ์ด้วยเทคนิค TOWS Matrix

ผลการวิจัยพบว่า

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่น ได้แก่ วัดพระธาตุสุพรรณหงส์ การท่องเที่ยววัฒนธรรมวิถีพุทธ รวมถึง การแสดงวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ลาว การทอผ้า การจักสาน การสร้างบ้านเรือน และการแปรรูปอาหาร นอกจากนี้ ยังมีสะพานไม้ หรือ “ซัว” สามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อความรักที่ยั่งยืน วันอาทิตย์มีตักบาตรโบราณ และจะเปิดโฮมสเตย์ในอนาคต

2. ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม พบว่า จุดแข็ง คือ มีที่ตั้งเหมาะสมเข้าถึงง่าย มีทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น ชุมชนสามัคคี จุดอ่อน คือ การวางแผนด้านการท่องเที่ยว แผนการตลาด และการจัดการองค์ความรู้ โอกาส คือ มีกระแสโลกด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรม และอุปสรรค คือ เศรษฐกิจที่ยังไม่ฟื้นตัว รวมถึงโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก

* วันรับบทความ : 18 เมษายน 2566; วันแก้ไขบทความ 26 เมษายน 2566; วันตอบรับบทความ : 27 เมษายน 2566

Received: April 18, 2023; Revised: April 26, 2023; Accepted: April 27, 2023

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรม ดังนี้ กลยุทธ์เชิงรุก ได้แก่ การสร้างแบรนด์ และวางแผนการตลาดที่เพิ่มมูลค่าด้วยเศรษฐกิจ กลยุทธ์เชิงพลิกผัน ได้แก่ สร้างฐานข้อมูลองค์ความรู้ กำหนดเส้นทางท่องเที่ยว กำหนดแนวทางการสร้างเครือข่าย รวมถึงวางแผนเตรียมรับมือวิกฤตต่าง ๆ

คำสำคัญ: การพัฒนาการท่องเที่ยว; การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; ชุมชนบ้านห้วย

Abstracts

Cultural tourism is important because this helps to learn and understand historical stories. This research aims to check out tourism resources of Banwan; 2) analyze the environment of tourism; and 3) define guidelines for the development of cultural tourism. The author applied Qualitative Research. Groups of key informants were governmental agencies, private enterprises, and public sectors (24 people). Also, the author applied specific sample selecting with tools of the research: community study checklist, tourism resource checklist, and in-depth interview. The author analyzed environmental data by applying SWOT Analysis and TOWS Matrix.

For the results:

1) Outstanding tourism resources are Pratat Supannahong Temple, and Buddhist cultural tourism including cultural performance of Lao ethnic group, weaving, basketry, housing style and food processing. In addition, in this community, there are wooden bridge or we can call “Khua” where we can put the locks at the bridge as the sign of longing love to; ancient almsgiving one every Sunday; and the running of homestay business in the future. 2) The author found the results of environmental analysis that the strengths: easiness of touching with good location, outstanding cultural capital, and unity community; the weaknesses: tourism planning, marketing planning, and knowledge management; the opportunity: world trends in cultural tourism; and the threat: economic collapsing, infrastructure, and facilities.

3) There are the development guidelines on cultural tourism such as active strategies: branding and marketing planning that adds value through the economy; and revival strategies: knowledge database creation, tourism route definition, and guideline setting for creating network including planning to prepare for various crises.

Keywords: Tourism development; Cultural tourism; Banwan Community

บทนำ

การท่องเที่ยวจัดเป็นอุตสาหกรรมที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว รวมถึงเป็นอุตสาหกรรมหลักที่ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของโลก จากรายงานของสภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก กล่าวว่า หลังการเกิดโรคระบาด ในปี 2566 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ช่วยกระตุ้นให้เกิดรายได้มากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 9.1 ของ GDP โลก และยังสนับสนุนให้เกิดการจ้างงานกว่า 27 ล้านตำแหน่ง เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.1 เมื่อเทียบกับปี 2565 ของการจ้างงานในโลก (World Travel and Tourism Council, 2023)

วัตถุดิบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว คือ ทุนทางวัฒนธรรมและทรัพยากรต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุนทางวัฒนธรรม อันได้แก่ทรัพย์สินทางปัญญาที่บรรพบุรุษได้สะสมส่งต่อรุ่นต่อรุ่น เป็นทรัพยากรอันล้ำค่าของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศที่มีทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่หลากหลายและโดดเด่น ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการนำทุนทางวัฒนธรรมมาผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรมองค์ความรู้ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาผลิตเป็นสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวให้โดดเด่นที่สร้างมูลค่า และเชิดชูคุณค่า นำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตามจากการศึกษา พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ 1) การจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวมีการจัดการความรู้ 4 ด้าน ได้แก่ 1.1) ทรัพยากรสำหรับชุมชนผู้ไท .12) การสร้างกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยว 1.3) การจัดการเครือข่าย และ 1.4) การจัดการรายได้และผลประโยชน์ 2) ปัจจัยเชิงเงื่อนไขที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการความรู้ ได้แก่ 2.1) บริบทของชุมชนผู้ไท 2.2) บทบาทของผู้นำ 2.3) การจัดการความรู้ขององค์กร 2.4) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 2.5) เทคโนโลยีและเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการความรู้ 2.6) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และ 2.7) การสนับสนุนจากนักวิชาการภายนอก และ 3) รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมไทย พบว่า ชุมชนผู้ไทที่สามารถจัดการความรู้ได้ในระดับดีมี 6 ขั้นตอน ได้แก่ การแสวงหาความรู้ การสร้างองค์ความรู้ การถ่ายทอดความรู้ การจัดเก็บความรู้ การใช้ความรู้ และการประเมินการจัดการความรู้ (บุญช่วย มหิวรรณ, วิมลมาศ ปฐมวณิชกุล และทิพาพร สุจारी, 2565 : 115-116) อีกทั้ง (Ouyang, L., Tanyapirom, S., & Suntrayuth, R, 202 : 149) พบว่า ลักษณะของ "หมู่บ้านชาวประมงจีน" ในเทศมณฑลเซียงชาน มณฑลเจ้อเจียง ประเทศจีน ได้ผสมผสานฐานทรัพยากรของวัฒนธรรมการประมงและศิลปะในหมู่บ้านชาวประมงเข้ากับการสื่อสารแบรนด์ และได้ออกแบบรูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อใช้ วัฒนธรรมการประมงเป็นแกนหลักของการพัฒนา พัฒนาทรัพยากรวัฒนธรรมการประมง ทำหน้าที่ส่งเสริมวัฒนธรรมการประมงได้ดี และเพิ่มการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนของหมู่บ้าน การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

จังหวัดศรีสะเกษ เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ได้รับสมญานามว่าเมืองร้อยกู่ หรือแดนปราสาทขอม เป็นดินแดนแห่งอารยธรรมขอมโบราณที่เคยเจริญรุ่งเรืองและยังคงหลงเหลือร่องรอยซึ่งเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาถึงความเป็นมาเป็นไปในอดีต กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญซึ่งถือเป็นแลนด์มาร์คของจังหวัด โดยเฉพาะปราสาทหินวัดสระกำแพงใหญ่ซึ่งเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ นอกจากนี้ในจังหวัดยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณี เช่น ปราสาทบ้านปราสาท พระธาตุเรืองรอง และยัง

มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น น้ำตกห้วยจันทร์ น้ำตกภูละออ น้ำตกสำโรงเกียรติ (สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ, 2559)

ชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เป็นชุมชนที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์มายาวนาน มีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวอาศัยอยู่ ต่อมาทางชุมชนได้มีการก่อสร้างวัดบ้านห้วยน้ำคำ หรือ วัดพระธาตุสุพรรณหงส์ เพื่อเป็นพุทธสถานประจำหมู่บ้าน อีกทั้งในชุมชนยังคงอนุรักษ์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนไว้ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมวิถีพุทธ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาติพันธุ์ลาว ผลัดกันสืบทอดจากภูมิปัญญาของชาวบ้าน เช่น การทอผ้าลายขิด การจักสานตะกร้าไม้ไผ่ การแปรรูปอาหาร เป็นต้น ซึ่งมีความน่าสนใจจึงมีการผลักดันให้เป็นให้เกิดการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านห้วยน้ำคำจึงได้แปรสภาพจากหมู่บ้านการเกษตร เป็นชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม การจะพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องมีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชัดเจน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นโดยอนุรักษ์คุณค่าและเพิ่มมูลค่าแก่ทุนทางวัฒนธรรม ร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ อำเภอเมืองจังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมในชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ
3. เพื่อกำหนดแนวทางพัฒนาการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมในชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมาย คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 24 คน (McMillan & Suhumacher, 1997: 534) โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและความคิดเห็นที่น่าเชื่อถือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยลงพื้นที่ชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อทำการศึกษาชุมชนและทำการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน โดยใช้เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่ รายการตรวจสอบ

ชุมชนศึกษา รายการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว ของสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นอกจากนี้ยังใช้แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งการสัมภาษณ์ประกอบไปด้วยประเด็นคำถามที่สำคัญ ได้แก่ 1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่น 2) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

3.วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน จำนวน 24 คน โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

4.วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์โดยนำข้อมูลจัดเป็นหมวดหมู่และวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

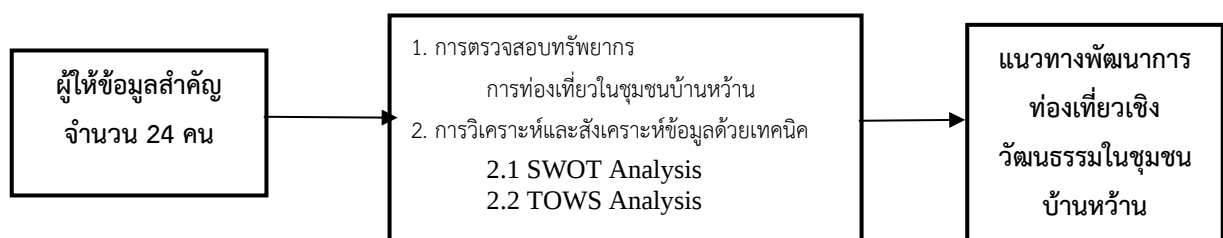
1. ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ได้แก่ ถ้อยคำ ประโยค หรือใจ ความที่ปรากฏในบทสัมภาษณ์ และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จัดความสำคัญ จัดกลุ่มของเนื้อหา รวมถึงการวิเคราะห์ จำแนกและสรุปประเด็นสำคัญ

2. ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มาของข้อมูลในด้านเวลา สถานที่ และบุคคลเพื่อพิจารณาว่าถ้าเก็บข้อมูลต่างเวลาต่างสถานที่และผู้ให้ข้อมูลต่างคนจะยังได้ข้อมูลเหมือนเดิมหรือไม่ หากผลของข้อมูลที่เก็บรวบรวมด้วยวิธีแบบสามเส้าได้ข้อค้นพบมาเหมือนกันแสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง (สุภางค์ จันทวานิช, 2557 : 128-130)

3. ผู้วิจัยนำข้อมูล จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้แทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน มาวิเคราะห์ SWOT Analysis วิเคราะห์ TOWS Analysis เพื่อเรียบเรียงเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมในชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านห้วยน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ มีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านห้วย ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ มีผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ผลการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านห้วย

ชุมชนบ้านห้วย ตำบลน้ำคำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า เคยเห็นส่วนหนึ่งของบ้านน้ำคำ ซึ่งคำว่าน้ำคำมีความหมายว่า น้ำใสใจจริง โดยบริเวณดังกล่าวมีชุมชนพื้นเมืองกลุ่มย่อยกลุ่มหนึ่งอพยพมาจากทางเหนือ และทางตะวันออก มาเห็นทำเลในการสร้างบ้านเมืองที่เหมาะสม จึงมาหยุดตั้งบ้าน เรียกว่า “ทับ” ใกล้กับหนองน้ำเล็กๆ แห่งหนึ่ง เรียกว่า หนองทับเก่า ต่อมาได้พบบริเวณที่มีน้ำซึมซับอยู่ห่างจากหนองทับไปทางทิศเหนือประมาณ 1 กิโลเมตร และย้ายไปตั้งบ้านเรือนบริเวณนั้นแทน และเรียกชื่อว่าบ้านน้ำคำ ตามชื่อของหนองน้ำ (สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ, 2559: 123) ต่อมาประชากรเพิ่มขึ้น สภาพพื้นที่ของหมู่บ้านมีจำกัด ประชากรบางส่วนจึงได้ออกมาสร้างบ้านใหม่ในบริเวณใกล้เคียง โดยบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านแห่งนี้มีวนชนิดหนึ่ง ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “ว่านหอม” มีความเชื่อมีสรรพคุณใช้เป็นยารักษาโรค จึงนิยมนำมาใช้เป็นส่วนผสมของยาสมุนไพร จึงเป็นที่มาของการเรียกชื่อหมู่บ้านใหม่นี้ว่า “บ้านโนนสวนว่านหอม” ต่อมามีการเรียกและเป็นชื่อหมู่บ้านใหม่ว่า “บ้านห้วย” มาจนถึงปัจจุบัน โดยทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นของชุมชนบ้านห้วย ได้แก่ วัดพระธาตุสุพรรณหงส์ หรือ วัดบ้านห้วย โดยพระอุโบสถก่อสร้างบนเรือสุพรรณหงส์จำลอง อยู่กลางน้ำอย่างสวยงาม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยว ประเพณี และวัฒนธรรมตามวิถีพุทธ เช่น การตักบาตรที่ตลาดโบราณ การสักการะพระบรมสารีริกธาตุ อีกคนชุมชนมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชีวิตของชาติพันธุ์ลาว เช่น การแสดงศิลปวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ลาว การทอผ้าแบบโบราณ การจักสาน การสร้างบ้านเรือน และการแปรรูปอาหาร และในบริเวณวัดพระธาตุสุพรรณหงส์ ยังเป็นที่ตั้งของตลาดโบราณ ซึ่งมีกิจกรรมการขายสินค้าของคนในชุมชน พิธีผูกปอดสารพิช และสวดมนต์แปรรูปอาหารตามฤดูกาล นอกจากนี้ ทางชุมชนยังได้จัดสร้างสะพานไม้ หรือ เรียกตามภาษาลาวว่า “ซัว” ที่จะใช้ข้ามคลอง ข้ามทุ่งนา ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสความสวยงามของท้องทุ่งนา ซึ่งนอกจากนักท่องเที่ยวจะเพลิดเพลินกับความสวยงามแล้ว ยังสามารถนำกุญแจมาคล้องบนซัวแห่งนี้ เพื่อความรักยั่งยืนตลอดไป และทุกวันอาทิตย์ทางชุมชนจัดให้มีกิจกรรมตักบาตรโบราณและ แต่งกายด้วยผ้าพื้นเมือง ผู้ชายสวมใส่เสื้อ ผู้หญิงนุ่งซิ่น บริเวณลานวัด และบนซัว และในอนาคตทางชุมชนจะเปิดเป็นโฮมสเตย์ปลอดเหล้า เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

2. ผลการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมในชุมชนบ้านห้วย

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในของการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมในชุมชนบ้านห้วยในปัจจุบัน

1.1 Strengths ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมของชุมชน

1.1.1 ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง สามารถเข้าถึงได้สะดวก และเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด

1.1.2 มีทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น สวยงาม โดยเฉพาะตำนานเรื่อง พญานาค ในพื้นที่วัดพระธาตุสุพรรณหงส์

1.1.3 มีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาติพันธุ์ลาว ที่น่าสนใจ

1.1.4 มีเทศกาลประเพณี ที่มีเอกลักษณ์ประจำพื้นที่

1.1.5 ชุมชนมีความสามัคคี และต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน

1.2 Weaknesses ได้แก่ ปัจจัยที่เป็นข้อด้อยภายในชุมชนที่กระทบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมในชุมชน

1.2.1 ขาดการจัดการองค์ความรู้ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาชุมชน เพื่อสร้างฐานข้อมูลทางวัฒนธรรมของชุมชนในรูปแบบที่ทันสมัย และเข้าถึงนักท่องเที่ยวได้ง่าย

1.2.2 ขาดแผนการตลาดดิจิทัล ที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

1.2.3 ขาดการวางแผนในการสื่อความหมายด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ชุมชน

1.2.4 ขาดทุนในการพัฒนาระบบการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการ

1.2.5 คนรุ่นใหม่ในชุมชนขาดความภาคภูมิใจ และความตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมนอกของการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมในชุมชนบ้านห้วยซึ่งจะเกิดขึ้นในอนาคต

2.1 Opportunities ของการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรม

2.1.1 มีกระแสโลกด้านความต้องการสัมผัสวัฒนธรรมเชิงลึกของนักท่องเที่ยว

2.1.2 มีกระแสโลกด้านความต้องการการท่องเที่ยววิถีพุทธเพื่อพัฒนาจิต และยึดเหนี่ยวจิตใจ

2.1.3 มีกระแสโลกด้านความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในชุมชน

2.1.4 มีโครงการภาครัฐที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนเช่น โครงการนวัตวิถี โครงการเที่ยวเมืองรอง

2.1.5 จังหวัดศรีสะเกษมีนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านห้วยน้อยอย่างต่อเนื่อง

2.2 Threats ของการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรม

2.2.1 วิฤตทางเศรษฐกิจที่ยังไม่ฟื้นตัว

2.2.2 โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกของประเทศยังไม่ครอบคลุมเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงของท่องเที่ยวของชาวต่างชาติ

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมในชุมชนบ้านห้วยน

เมื่อทำการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ได้กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาดังกล่าวโดยการจับคู่ปัจจัยหลัก 4 ด้านเข้าไว้ด้วยกัน ทำให้เกิดแนวทางหรือกลยุทธ์ของการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรม 4 ประเภท ดังนี้

3.1 กลยุทธ์เชิงรุก (Strengths - Opportunities : SO)

3.1.1 สร้างสรรค์รูปแบบใหม่ของสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว โดยใช้ความโดดเด่นของทุนทางวัฒนธรรมที่มี มาออกแบบให้สวยงาม ร่วมสมัย และน่าสนใจ

3.1.2 การทำ Branding เพื่อต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมให้โดดเด่น มีอัตลักษณ์เฉพาะตัวเป็นที่จดจำ แก่นักท่องเที่ยว

3.1.3 การวางแผนการตลาด ที่เชื่อมโยงทุนทางวัฒนธรรมเข้ากับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เนื่องจากมีวาระแห่งชาติในการเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์

3.2 กลยุทธ์เชิงพลิกฟื้น (Weaknesses – Opportunities : WO)

3.2.1 การสร้างฐานข้อมูลองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านห้วยนเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวในระดับความภาคภูมิใจของคนรุ่นใหม่ในพื้นที่

3.2.2 การสร้างแผนกลยุทธ์เพื่อต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมชุมชน

3.2.3 การสร้างแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุนทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

3.2.4 การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว และการสื่อความหมายของเส้นทางอย่างสร้างสรรค์

3.2.5 การระดมทุนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจากภายในและภายนอกชุมชน ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในรูปวิสาหกิจชุมชนขนาดเล็ก (SMEs)

3.3 กลยุทธ์รักษาเสถียรภาพชุมชน (Strengths – Threats : ST)

3.3.1 สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนใกล้เคียง เพื่อสร้างการท่องเที่ยวต่อเนื่องเชื่อมโยง

3.3.2 ส่งเสริมให้ชุมชนดำเนินชีวิตเรียบง่ายตามวิถีพุทธ และพอเพียงภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.3.3 ปลุกจิตสำนึกการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชนไม่ให้ผิดเพี้ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์

3.3.4 ดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ โดยให้ได้รับผลกระทบจากนักท่องเที่ยวน้อยที่สุด

3.3.5 การส่งเสริมให้ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

3.4 กลยุทธ์การเตรียมความพร้อม (Weaknesses – Threats : WT)

3.4.1 สร้างแผนเตรียมความพร้อมกรณีเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ

3.4.2 การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเตรียมพร้อมในการให้บริการนักท่องเที่ยวต่างชาติในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านห้วย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาชุมชนบ้านห้วยด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือ รายการตรวจสอบชุมชนศึกษา รายการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว และ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ทราบบริบทของพื้นที่ เข้าใจชุมชน รวมถึงทุนทางวัฒนธรรมต่างๆ ของชุมชน เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่จะตามมา ตามแนวความคิดของ ชีระภัทร เอกราชชัยสวัสดิ์ (2554 : 4-7) ที่กล่าวว่า การศึกษาชุมชนด้วยองค์ความรู้มิติต่างๆ ช่วยให้สามารถเชื่อมโยงปรากฏการณ์มิติต่าง ให้เป็นองค์รวม เพราะการศึกษาชุมชนเป็นการบูรณาการ นำไปสู่การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน เป็นความต้องการของชุมชนมากกว่าความต้องการของผู้วิจัย อีกทั้งการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว นำไปสู่การทำ SWOT Analysis ซึ่งใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางพัฒนา ทั้งนี้ การพัฒนาการท่องเที่ยวตามกระบวนการของ System Theory จำเป็นต้องมีปัจจัยนำเข้าเป็นจุดเริ่มแรก กล่าวคือ ผลการตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยวชุมชน จะเป็นตัวกำหนดปัจจัย In Put ในการบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน (นิภารัตน์ สายประเสริฐ, 2553 : 23)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมในชุมชนบ้านห้วย

ชุมชนบ้านห้วยมีทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น ไม่ว่าจะเป็นทุนทางวัฒนธรรมวิถีพุทธ หรือ ทุนทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ลาว การนำทุนทางวัฒนธรรมผนวกกับความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงกระแสโลกด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่นักท่องเที่ยวต้องการสัมผัสวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (วรวิทย์ อริรุทชีวรกุล, 2553 : 22) โดยแก้ไขจุดอ่อนทางการวางแผน การบริหารจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ตลอดจนการวางแผนการตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดดิจิทัล ส่วนอุปสรรคในอนาคต ชุมชนวางแผนและเตรียมความพร้อมในการรับมือวิกฤตต่างๆ ที่กระทบต่อการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมในชุมชนบ้านห้วย

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ของสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ผสานความคิดสร้างสรรค์โดยใช้ความโดดเด่นของทุนทางวัฒนธรรมที่มี มาออกแบบให้สวยงาม ร่วมสมัย และน่าสนใจ ตามแนวคิดของ (นิสวันต์ พิษณุดำรง, 2553 : 13-17) ทุนทางวัฒนธรรมเป็นทรัพยากรอันล้ำค่าที่สะท้อนเอกลักษณ์ความเป็นชาติไทย มีวัฒนธรรมที่เจริญรุ่งเรือง มีวิถีชีวิตที่ดีงาม สามารถนำมาประยุกต์สร้างสรรค์กับนวัตกรรมเทคโนโลยี เกิดเป็นสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของตลาดท่องเที่ยว เป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยบนฐานการพึ่งพาตัวเอง ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมบ้านเกิด นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างฐานข้อมูลองค์ความรู้วัฒนธรรมของชุมชน เพื่อการอนุรักษ์ และนำมาต่อยอดทางเศรษฐกิจเพิ่มมูลค่าและคุณค่าแก่ทุนทางวัฒนธรรม อีกทั้งควรมีการระดมทุนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจากทุกภาคส่วนเข้าด้วยกัน และยังสอดคล้องกับงานของเสกสรรค์ สนว สุพัฒนา ศรีบุตริดี พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์และนภัสภรณ์ ภูวนานนท์ ณ มหาสารคาม (2563: 259-276) ที่กล่าวว่า หลักการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรประยุกต์ใช้กับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนได้ตามความเหมาะสม โดยตัวแบบพี เดอ ทู ทีซีเอช “P-DOR to CTS” ดังนี้ 1) Plan หมายถึง กระบวนการออกแบบแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยคนในชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความเป็นรูปธรรม การวางแผนอาจใช้เวทีประชาคมหมู่บ้านในการแลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน 2) Development หมายถึง การขับเคลื่อนกระบวนการออกแบบแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายหลังจากการท าประชาคมหมู่บ้าน เช่น เตรียมการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การติดต่อประสานงานกับเครือข่าย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงวัฒนธรรมจังหวัด เพื่อดำเนินการพัฒนาและให้เกิดความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน 3) Observation หมายถึง การร่วมกันของคนในชุมชนเพื่อสังเกตการณ์ และรวบรวมประวัติศาสตร์ชุมชนจากการบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ปราชญ์ชาวบ้าน รวมถึงการสังเกตและศึกษาเกี่ยวกับเส้นทางของแหล่งท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในชุมชนว่าจะเริ่มต้นที่จุดใดและสิ้นสุดที่ใดวิธีการสังเกตอาจทำได้หลาย

รูปแบบ เช่น การอาศัยประสบการณ์ของตนเอง การทำแผนผังชุมชน การปรึกษาหารือร่วมกัน เป็นต้น

4) **Reengineering** หมายถึง การปรับรื้อระบบเพื่อออกแบบใหม่ แต่ยังคงรูปแบบดั้งเดิมไว้เพื่อเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น บุญบั้งไฟของจังหวัดยโสธร การจัดบุษผะเหวดของจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นต้น ซึ่งการปรับรื้อระบบเพื่อออกแบบใหม่นี้ ต้องผ่านกระบวนการวิพากษ์ วิจักษ์ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ถึงข้อดีข้อเสียในการออกแบบด้วย และสิ่งที่ต้องตระหนักถึงคือ การปรับรื้อที่จะเกิดขึ้นทำอย่างไรจะยังคงอัตลักษณ์ดั้งเดิมทำอย่างไรถึงจะดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ อาจจะทำการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดง การบริการ การอำนวยความสะดวก เป็นต้น

5) **Community** หมายถึง ชุมชนต้องให้ความร่วมมือและเอาใจใส่ในการทำงานเป็นทีม (**Teamwork**) เสียสละ และแบ่งปันน้ำใจให้แกกัน เพื่อแก้ไขปัญหา ตลอดจนร่วมกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนให้ประสบผลสำเร็จ

6) **Technology** หมายถึง สื่อเทคโนโลยีใช้สำหรับการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ ว่าภายในชุมชนแห่งนี้มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอะไรบ้าง โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านระบบออนไลน์นั้น ต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้เฉพาะทางในการเขียนเนื้อหา (**content**) การจัดวางภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้น่าสนใจ และ

7) **Sustainable** หมายถึง ความยั่งยืนของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เมื่อมีแหล่งท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนทำอย่างไรแหล่งท่องเที่ยวจะไม่สูญหายไปในช่วงระยะเวลาที่เปลี่ยนแปลง จะสานต่องานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างไรจึงจะส่งทำให้เกิดความยั่งยืนได้ในอนาคต อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานของ เม กองแก้ว (2566: 30) ที่กล่าวว่า แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจังหวัดนครปฐม ได้แก่

1. ด้านการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน พัฒนาด้านสาธารณูปโภคต่าง ๆ
2. ด้านสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน สืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี และธำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของคนในชุมชน
3. ด้านเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น เพิ่มมูลค่าด้วยการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์
4. ด้านสิ่งแวดล้อม ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงามเหมาะสม มีการจัดการขยะ และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
5. แนวทางในการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และวางแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ในระดับชาติ รัฐบาลควรกำหนดนโยบายวัฒนธรรมระดับชาติ หรือ จัดตั้งองค์กรทางวัฒนธรรมของชาติ โดยมุ่งเนื้อหาสาระของวัฒนธรรมของชาติ และวัฒนธรรมชุมชน สอดแทรกในอุตสาหกรรมบันเทิงต่างๆ เพื่อส่งออกวัฒนธรรมไทยสู่สายตาชาวต่างชาติ ต่อยอดการพัฒนาการท่องเที่ยว

2. ในระดับท้องถิ่น ควรมีการกำหนดแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน และต่อเนื่อง ในการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน โดยแต่ละชุมชนกำหนดเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษากระบวนการจัดการ และวางแผนการสื่อสารทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ของชุมชน เพื่อสร้างจุดเด่น และดึงดูดนักท่องเที่ยว

2. ศึกษาแนวทางการวางแผนการตลาดดิจิทัล เพื่อสร้างการรับรู้ และดึงดูดนักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์. (2554). *ชุมชนศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิภารัตน์ สายประเสริฐ. (2553). *การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนกำลังพลห้วยสัตว์ใหญ่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- นิสวันต์ พิษณุดำรง. (2553). *ทุนวัฒนธรรมชุมชนทรัพยากรของเศรษฐกิจสร้างสรรค์. วารสารเศรษฐกิจและสังคม*. 47 (4), 13-17.
- บุญช่วย มหิวรรณ, วิมลมาศ ปฐมวนิชกุล และทิพาพร สุจारी. (2565). *รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท. Interdisciplinary Academic and Research Journal*. 2 (6), 115-134.
- เม กองแก้ว. (2566). *แนวทาง พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจังหวัดนครปฐม. วารสารสหวิทยาการ และการจัดการภาคเอกชน*. 1 (3), 30.
- วรวิทย์ อริฐทชีวรกุล. (2553). *การเพิ่มมูลค่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. วารสารเศรษฐกิจและสังคม*. 47 (4), 19-24.
- สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ. (2559). *แผนพัฒนาจังหวัดศรีสะเกษ (พ.ศ.2561-2564)*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 14 เมษายน 2561. แหล่งที่มา: http://www.sisaket.go.th/plan_si
- สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ. (2559). *ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประวัติอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ของจังหวัดศรีสะเกษ*. ศรีสะเกษ: สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ.

- สุภางค์ จันทวานิช. (2557). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสกสรรค์ สนวา สุพัฒนา ศรีบุตริดี พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์และ นภัสภรณ์ ภูวตานนท์ ณ มหาสารคาม. (2563). การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตของคนในชุมชน. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 4 (1), 259-276.
- McMillan, J.H. and Schumacher, S.S. (1997). *Research in Education: A Conceptual Introduction*. New York: Longman.
- Ouyang, L., Tanyapirom, S., & Suntrayuth, R. (2023). Research on Rural Tourism Design in Zhejiang under Sustainable Cultural Development. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*. 3 (5), 149.
- World Travel & Tourism Council. (2023). Travel & Tourism: Global Economic Impact and Issues 2018. Online. Retrieved January 14, 2024. from <https://www.wttc.org/research/economic-research/economic-impact-analysis/#undefined>